

Asia: VN/23852/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää pyydettyinä lausuntonaan asiakohdassa mainitun luonnoksen johdosta seuraavan.

1. Esityksen valmistelu

Vaikka luonnosta ei ole vakiintuneeseen tapaan valmisteltu yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, sosiaali- ja terveysministeriöllä on ollut mahdollisuus tutustua esitysluonnokseen jo ennen lausuntokierrosta. Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole huomautettavaa niihin tietoihin (Esim. 2.1. Lainsäädäntö; Alkoholilaki), joita hallituksen esityksen perusteluissa esitettäisiin eduskunnalle.

Merkille pantavaa on, että esityksen valmistelussa ei ole vakiintuneeseen tapaan voitu esitellä esityksen julkisen talouden vahvistamiseen tai kansanterveyden suojeluun liittyviä tavoitteita (3. Tavoitteet; s. 12). Sen sijaan on todettu, että esityksen tavoitteena on ”toteuttaa” pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa sovittuja ”verokirjauksia” ja ”poliittisia linjauksia”. Esityksessä on jouduttu myös viittaamaan ”optimaaliseen verorakenteeseen” ja sen tunnusomaisiin piirteisiin siinä tarkoituksessa, että esityksessä esitetyt verokirjaukset ja poliittiset linjaukset eivät niitä täytä (5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset; s. 18).

Jos esityksen tavoitteena olisi selkeästi esimerkiksi julkisen talouden vahvistaminen ja/tai alkoholin aiheuttamien haittojen vähentäminen, esityksessä ei ehdotettaisi joidenkin alkoholijuomien valmisteverojen nostamista ja toisten alkoholijuomien valmisteverojen laskemista.

2. Alkoholiverotuksen merkitys ja vaikutukset julkiseen talouteen

Alkoholiverotuksen korotukset lisäävät ilmiselvästi julkisen talouden verotuloja. Esityksen arvioidaan lisäävän valtion verotuloja vain 15 miljoonaa euroa, koska olutveroa samalla alennetaan peräti noin 25 miljoonalla eurolla. Jos kaikkia alkoholijuomia käsiteltäisiin suunnilleen samoin eli myös olutveroa koro-tettaisiin maltillisesti, esityksellä voitaisiin lisätä valtion verotuloja yli 50 miljoonaa euroa enemmän kuin nyt.

Varsinaisen budjettivaikutuksen lisäksi alkoholiveron korotuksilla on ”kaksitehovaikutus” kestävyysvajeen vähentämiseen. Kun alkoholiveron korotukset nostavat alkoholin hintoja ja sitä kautta vähentävät kokonaiskulutusta ja haittoja, ne vähentävät julkisen talouden hoito- ja muita kustannuksia ja turvaavat veronmaksajien työkykyä.

3. Alkoholiverotuksen merkitys ja vaikutukset alkoholihaittojen vähentämiseen

Sekä kansainvälisistä että suomalaisista alkoholitutkimuksista tiedetään, että alkoholijuomien hinnan nostaminen esimerkiksi alkoholiveroja korottamalla on alkoholihaittoja vähentävistä keinoista kustannustehokkain. Jos alkoholijuomien vero- ja hintatasoja muutetaan, muutoksilla on pääsääntöisesti kansan-terveydellisiä vaikutuksia.

Kuten esityksessä todetaan, valmisteverojen korotusten ja alennusten suuruudet ovat melko pieniä ja vaikutukset osin vastakkaisia. Joka tapauksessa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu sekä alkoholihaittoja vähentävistä että niitä lisäävistä muutoksista, jotka osin kumoavat toisiaan. Keskimäärin alkoholijuomien hintataso nousisi silti vajaan prosentin.

Kun esityksen keskimääräinen vaikutus on valmisteveroja korottava, esityksellä voi sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan olla hyvin lievästi positiivinen vaikutus eli alkoholin tilastoitu kulutus ja mahdollisesti myös kokonaiskulutus voisivat alentua hieman ja alkoholin aiheuttamat sosiaali- ja terveyshaitat voisivat myös vähentyä hieman. Vaikutukset voivat tosin olla niin pieniä, että niiden varsinainen erottaminen muiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten tekijöiden aiheuttamista vaikutuksista voi olla mahdotonta.

4. Hallituskaudella toteutettavat muut alkoholiveron korotukset

Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että sekä julkisen talouden vahvistamisen että väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta olisi suotuisaa, jos alkoholihaittoja vähennettäisiin jatkossa johdonmukaisesti maltillisilla valmisteveron korotuksilla.

E erityisen merkittävää on, että jos uusia veronkorotuksia ei hallituskauden aikana tehdä, alkoholijuomien reaali hinnat laskevat inflaation johdosta.

Kansliapäällikkö Veli-Mikko Niemi

Hallitusneuvos Ismo Tuominen

Tuominen Ismo
Sosiaali- ja terveysministeriö